

УДК 37.144.5

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Кузьменко О.О.

здобувач Запорізької державної інженерної академії

Annotation

The article is devoted to the study and analysis of government control of the system of higher education in the European countries which showed oneself, as nailuchshie systems of higher education and system of state administration in Europe. The article had the considered experience of government control of higher educational establishments of these countries.

Анотація

Вивчено і проаналізовано процес державного регулювання системи вищої освіти в європейських країнах, які зарекомендували себе, як найкращі системи вищої освіти і державного управління в Європі. Розглянуто досвід державного регулювання вищих навчальних закладів цих країн.

Ключові слова

Державне управління, державне регулювання, вища освіта, міністерство, університети, законодавство, ВНЗ.

I. Вступ

Регулювання системи освіти входить у головні функції державного управління. Внаслідок інтеграції України в Болонський процес українською важливо вивчити та проаналізувати досвід європейських країн у державному управлінні вищою освітою.

У нашій статті описується роль державного управління в освітньому процесі таких європейських держав, як Франція, Німеччина, Великобританія та Італія. Ці держави були вибрані, виходячи з того, що вони є основними взірцями європейської освіти, тому досвід цих країн найцікавіший для України.

Одним із головних кроків, зроблених упродовж першого десятиліття незалежності України, стало наближення системи вищої освіти до стандартів світових освітніх систем. Слід нагадати шлях перетворень і реформ, який пройшла Україна. У 1991 р. вийшов Закон про освіту [5, с. 15] та почалося розроблення концепції ступеневої підготовки фахівців, відповідно до закладених у Законі про освіту положень. Того ж року було створено єдине Міністерство освіти, яке об'єднало сфери діяльності всього освітнього процесу. Це, безумовно, позитивно вплинуло на подальше реформування системи освіти. У 1992 р. Постановою Кабінету Міністрів України було затверджено Поло-

ження про акредитацію вищих навчальних закладів [2, с. 30], яке започаткувало систему роботи з офіційного визнання права вищих навчальних закладів здійснювати свою діяльність на рівні державних вимог і стандартів освіти. У 1993 р. набуло чинності Положення про ступеневу систему освіти в Україні [1, с. 5], підґрунтям якого стали всі офіційні документи щодо функціонування системи вищої освіти, прийняті у 1991–1993 рр., а також відповідні міжнародні документи, зокрема Міжнародний стандарт класифікації освіти, прийнятий ЮНЕСКО [7, с. 20]. У 1994 р. введено в дію Перелік напрямів вищої базової освіти та кваліфікаційних рівнів у навчальних закладах України, зі змінами у 1997 р. [4, с. 60].

У середині 1990-х рр. відбулися істотні зміни в процесі реформування вищої освіти. Спочатку Указом Президента України були затверджені “Основні напрямки реформування вищої освіти в Україні” [2, с. 32]. Після прийняття Конституції України (1996 р.) з’явився ряд законів, які створили конкретну законодавчу базу системи освіти, у тому числі вищої. Протягом декількох років накопичувався досвід роботи вищих навчальних закладів в умовах реформування вищої освіти. За цей час змінилася структурна організація вищої освіти, вступив у дію порядок надання Президентом України вищим навчальним закладам статусу національних, був підготовлений ряд проектів у галузі освіти й освітньої політики. Закономірним результатом такої діяльності стали “Національна доктрина розвитку освіти” (2002 р.), Закон України “Про вищу освіту” (2002 р.), ряд указів Президента України, спрямованих на забезпечення поступального розвитку освітньої справи в цілому та окремих її складників [5, с. 40].

Підписання в Лісабоні у 1997 р. Конвенції “Про визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні” і ратифікація її Верховною Радою України відкрили шлях для укладання двосторонніх угод у галузі вищої освіти між Україною і державами Європейського співтовариства та СНД, надало можливість відкрити наші навчальні заклади для іноземців.

Унаслідок трансформаційних процесів у галузі змінюються функції центрального й регіонального управління вищою освітою і

контролю; пряме втручання у функціонування вищої освіти має поступитися місцем гнучкості, дієвості рішень, експертним, інформаційним та іншим функціям.

II. Постановка завдання

Мета статті – вивчити досвід європейських країн щодо управління вищою освітою та виявити ті аспекти управління, які можуть бути корисні для системи управління освітою в Україні.

III. Результати

До системи вищої освіти відносяться всі установи освіти вище середнього, що перебувають у віданні різних міністерств. Наприклад, у Франції міністерство національної освіти, досліджень і технології не управляє всіма підрозділами вищої школи. Сільськогосподарські, технічні та інші види вищих шкіл підпорядковуються міністерствам сільського господарства, оборони, промисловості та ін.

У Франції організаційна схема вищої освіти визначається законом Саварі від 26 січня 1984 р., в якому зберігаються основні принципи закону Е. Фора від 1968 р. У зв'язку із соціально-економічними змінами закон був доповнений деякими новими положеннями. Згідно з цим законами, організація університету ґрунтується на двох принципах: автономії та участі. Кожен університет абсолютно автономний у трьох областях: адміністративній, освітній і фінансовій. Згадані закони були доповнені іншими актами, які регулювали процес професійного навчання (від 16 липня 1971 р. № 71-575), орієнтацію технічної освіти (від 16 липня 1971 р. № 71-577) та інновації і дослідження (від 12 липня 1999 р. № 99-587/12).

Також у Франції було засновано Вищу раду з питань освіти, очолювану міністром освіти. Ця Рада є вищою інстанцією освітньої системи. До компетенції Ради входять усі питання національного значення у галузі освіти; 50% членів Ради – професори, дослідники та інші працівники державної і приватної системи освіти. Ще 20% у Раді становлять представники бенефіціаріїв. Останні 30% – представники місцевих громад, асоціацій тощо.

Питання вищої освіти перебувають у віданні особливого органу – Національної ради з питань вищої освіти і досліджень, очолюваної міністром національної освіти. Національна рада розглядає такі питання, як політика забезпечення якості вищої освіти, основні положення інститутських контрактів і розподіл устаткування між різними ВНЗ.

До складу обох органів входять:

- Національна рада університетів щодо вирішення індивідуальних питань працевлаштування та кар'єри академічного персоналу. Це технічний орган, до компетенції якого входять повсякденні пи-

тання, пов'язані з академічним персоналом;

- Конференція президентів університетів, очолювана міністром, яка відповідає за проведення іспитів в університетській системі;
- Конференція керівників інженерної підготовки, у віданні якої знаходяться питання, пов'язані з підготовкою інженерів.

Кількість членів Адміністративної ради у Франції (аналогічно румунському сенату) не перевищує шістдесяті чоловік і залежить від розміру університету.

Управління університетом включає, з одного боку, стратегічне управління, яке здійснюється академічними органами і президентом (ректором), а з іншого – адміністрування, яке перебуває у віданні компетентного персоналу під керівництвом менеджера, безпосередньо підпорядкованого президентові (ректорові) [10].

У Франції до системи стратегічного (академічного) управління університетом входять:

1. Адміністративна рада, яка розробляє стратегію роботи університету, призначає викладачів і схвалює бюджет. Їх склад розподіляється так: 40–45% членів – викладачі; 20–30% – представники професійних організацій; 20–25% – студенти; 10–15% – допоміжний і адміністративний персонал.

2. Наукова рада, яка розподіляє виділені на дослідження кошти, подає адміністративній раді пропозиції щодо напрямів дослідницької діяльності та вдосконалення науково-технічної документації.

3. Рада з навчальних питань і проблем студентів, яка готує для адміністративної ради пропозиції стосовно базової освіти та підвищення кваліфікації.

У європейських університетах зазвичай є одна або декілька ставок віце-президентів або заступників ректора в певних напрямках. Інколи таких ставок не існує, відповідні обов'язки покладаються на директорів.

Адміністративна діяльність перебуває у віданні працівника, який має адміністративний досвід, не належить до викладацького складу. У Франції адміністративний керівник називається генеральним секретарем.

Генеральний секретар очолює технічні, адміністративні і фінансові підрозділи, включаючи юридичний відділ, адміністративні інформаційні служби, відділи кадрів, постачання та інші відділи, відповідальні за гігієну, безпеку, особисті справи, управління й підготовку адміністративного персоналу та управління викладацьким складом.

Глава адміністрації може мати будь-яку вищу освіту, проте він повинен володіти значним управлінським досвідом, набутим у державній організації. Посаду генерального секретаря університету часто займають випускники однієї з найпрестижніших шкіл ад-

Держава та регіони

міністрування – Ecole Nationale d'Administration.

Важливу роль в управлінні університетом зазвичай відіграє головний бухгалтер, який, не дивлячись на пряме підпорядкування президентові (ректорові) університету, є співробітником міністерства фінансів.

Міністерство освіти визначає основні напрями розвитку. Потім університет створює власну стратегію та оформляє її у вигляді стратегічного плану. Цей план включає розроблені міністерством освіти основні напрями, адаптовані до повсякденної діяльності конкретного ВНЗ.

Усі важливі підрозділи університету подають пропозиції, на основі яких складається стратегічний план на чотири роки. Приблизно протягом шести місяців цей план обговорюється з представниками спеціалізованого відділу міністерства освіти, а потім схвалюється адміністративною радою університету. За результатами роботи між міністерством освіти та університетом укладається чотирирічний інститутський контракт. Стратегічний план дає університету можливість отримати додаткове фінансування в розмірі 15% від бюджету. На сьогодні університети прагнуть добитися надбавки у 20%.

Після укладання контракту щодо фінансування фахівці з міністерства освіти починають відстежувати, наскільки витрати за собів відповідають зазначеним у контракті зобов'язанням. Через два роки проводиться внутрішня перевірка, а потім починається підготовка наступного стратегічного плану.

У міністерстві освіти створений спеціальний відділ (штат якого складається приблизно з дванадцяти чоловік), який робить висновки щодо інститутських контрактів. Переговори і фактичне підписання проводяться для всіх ВНЗ по черзі протягом чотирьох років.

У Франції загальне фінансування здійснюється міністерством. Обсяг загального фінансування розраховується, виходячи з:

- основних напрямів, визначених міністерством;
- формули SANREMO, що враховує кількість студентів і форми навчання;
- стратегічного плану, розробленого ВНЗ.

Близько 80% асигнувань на поточну діяльність виділяється на основі двох перших позицій (глобальні стратегічні напрями й обчислення за формулою SANREMO), 20% – визначається стратегічним планом університету.

Державні субсидії, що виділяються французьким університетам, не враховують фонд зарплати академічного персоналу. Ці кошти надає уряд, відповідно, викладачі є державними службовцями.

У Германії постійно ведуться розмови про внесення змін до законодавства про освіту відповідно до соціальної динаміки. До національного законодавства були внесені

зміни, але й університетам довелося відкоректувати навчальні плани, переглянути штатний розклад, придбати дороге устаткування – все це було виконано з небаченою раніше швидкістю. У Германії кожна окрема земля має власні закони про вищу освіту. У такій ситуації важливу роль щодо гармонізації університетських структур відіграє Конференція ректорів, яка виконує як консультативні, так і законотворчі завдання. Загалом, у всіх країнах діяльність у сфері вищої освіти регулюється на трьох рівнях: міністерством (департаментом), консультативними організаціями і власне ВНЗ (університетами, вищими школами, інститутами короткострокового навчання та ін.).

Міністерства розробляють політику в галузі освіти і передають свої розробки у відання адміністрацій університетів, які на цій основі створюють власні стратегічні плани, що визначають схему розподілу грошових фондів. Водночас міністерства прагнуть до того, аби на практиці державні асигнування розподілялися в чіткій відповідності з розробленим планом. Усі заходи, що здійснюються в галузі вищої освіти, підлягають експертному оцінюванню. У Германії кожна земля має своє міністерство освіти, а також федеральне міністерство.

У зв'язку з особливостями устрою державної системи Німеччини Конференція ректорів університетів відіграє дуже важливу роль з погляду гармонізації законів і нормативних актів, що діють у різних землях. У Конференції беруть участь 258 вищих навчальних закладів. Її очолює Сенат з 52 членів. Практичною діяльністю Конференції керують голова, п'ять віце-голів і генеральний секретар, яким підпорядковується 45 співробітників, що працюють на постійній основі. В одних університетах Німеччини ректор обирається з-поміж викладачів, а в інших – ректор не обов'язково має бути академічним діячем. Управління університетом включає, з одного боку, стратегічне управління, що здійснюється академічними органами і президентом (ректором), а з іншого – адміністрування, яке перебуває у віданні компетентного персоналу під керівництвом менеджера, безпосередньо підпорядкованого президентові (ректорові).

Адміністративне управління здійснює працівник, який має досвід у відповідній галузі і не належить до викладацького складу. Загальне фінансування забезпечує міністерство відповідної землі і Конференція ректорів Німеччини. Передбачена можливість виділення фондів залежно від кількості студентів і викладачів, величини неурядових фондів та ефективності використання засобів, що виділяються на дослідницьку діяльність.

У Великобританії питання вищої освіти перебувають у віданні департаменту освіти і

зайнятості, який відповідає за розподіл державних асигнувань на вищу освіту. За реалізацію фінансової політики відповідає Англійська рада з фінансування вищої освіти (HEFCE), що розподіляє засоби між окремими університетами і контролює їх витрачання. З метою забезпечення контролю за окремими напрямками дослідницької діяльності засновано декілька дослідницьких рад. Їх призначення спрямовувати процес дослідницької діяльності і здійснювати додаткове фінансування (крім асигнувань на дослідження, що виділяються HEFCE) [9].

У Великобританії для підрахунку обсягу державного фінансування поточної діяльності університетів використовується спеціальна формула.

Сучасна система вищої освіти Італії склалася на фоні, з одного боку, широкомасштабних державних реформ, пов'язаних з реструктуризацією політичного устрою і зміною пріоритетів економічного розвитку, а з іншого – реформ, обумовлених Болонським процесом і прагненням до включення Італії в загальноєвропейський освітній простір. Отже, внутрішні чинники становлення італійської освітньої системи і зовнішні стимуляції її розвитку виявилися взаємодоповнювальними.

Італія успішно бере участь у формуванні загальноєвропейського простору вищої освіти, ефективно реалізує стратегію інтернаціоналізації і водночас зберігає специфіку національної освіти.

В Італії накопичений значний досвід реалізації проектів, що відкривають перспективи співпраці італійських та інших європейських ВНЗ і створюють сприятливі умови для мобільності студентів та викладачів.

Інтерес становить своєрідна освітня експансія Італії, зокрема створення мережі університетів Адріатико-Іонічного регіону.

Цікавий також італійський досвід реформ, спрямованих на регіоналізацію вищої освіти і підвищення ролі ВНЗ у регіональному розвитку, а також на підвищення ефективності фінансового менеджменту в системі вищої освіти.

Сектор вищої професійної освіти перебуває під контролем регіональних органів управління освітою і міністерства праці.

У 1993–1999 рр. в Італії почалася широкомасштабна реформа, головною метою якої була модернізація системи вищої освіти при одночасному збереженні існуючих традицій. Реформи в галузі освіти відбувалися на тлі важливих політичних та економічних змін: падіння Першої і становлення Другої Італійської республіки.

Впродовж століття свого існування Італія була унітарною державою. Крайні заходи державної монополізації економіки наприкі-

нці 1980-х рр. призвели до зростання держзаборгованості, інфляції, і в результаті, до складної економічної та політичної кризи. Постала необхідність глибоких перетворень в політичній структурі і пошуку нового вектора економічного розвитку.

Зміни, що відбулися, можна розглядати як тенденцію федералізації. На політичному рівні завершився процес децентралізації влади: регіони отримали значні законодавчі, адміністративні повноваження. Свідченням федералізації стала зміна “пропорційної” парламентської системи на мажоритарну у 1993 р., що дало змогу представникам регіонів здобути більший вплив у парламенті.

Зміна політичного контексту вплинула на характер освітніх реформ. Історично склалося так, що всі університети й професійні школи підкорялися безпосередньо міністерству освіти. У 1999 р. у зв'язку з реструктуризацією уряду і скороченням кількості міністерств міністерство освіти об'єдналося з міністерством університетів, наукових і технологічних досліджень. У результаті сформувався центральний орган управління – міністерство освіти, університетів і науки [10].

Разом з процесами реструктуризації відбуваються процеси регіоналізації вищої освіти. У тому ж 1999 р. значна частка відповідальності за розподіл фінансування й управління середніми школами та ВНЗ була покладена на регіональні органи управління освітою. Завдання міністерства освіти, університетів і науки тепер полягають у координації діяльності департаментів освіти провінцій та регіонів, а також визначенні загальноосвітньої політики держави, розробленні стратегій взаємодії італійських освітніх установ з ВНЗ інших європейських країн.

Водночас активну участь в управлінні системою вищої освіти беруть утворені консультативні органи: Національна рада університетів і Національна студентська рада, до яких входять різні категорії адміністративного, викладацького складу університетів і представників студентських організацій.

Збори ректорів італійських університетів (CRUI) є формою взаємодії ректорів державних і приватних університетів усіх італійських регіонів і провінцій. Завданням консультативних органів є визначення загальних інтересів і стратегій модернізації університетської освіти. Основну роль в управлінні неуніверситетським сектором відіграє Національна рада з питань мистецтва й музичної освіти.

Сьогодні італійські вищі навчальні заклади – автономні адміністративні установи, що мають право розподілу фінансів, самостійно розробляють освітні програми, ведуть науково-дослідну діяльність. Основні принципи діяльності інститутів вищої освіти Італії відображені в Конституції 1947 р., а також в

акті від 1989 р. № 168, у якому затверджено, що Конституція 1947 р. проголосила право інститутів вищої освіти на автономію й самостійну організацію навчальної діяльності відповідно до цілей і завдань чинного законодавства. В цьому акті закріплено права інститутів вищої освіти на здійснення освітньої діяльності, проведення науково-дослідних розробок, а також право на перерозподіл бюджету. Відповідно до прийнятого законодавства, інститутам вищої освіти (зокрема, університетам) було надано право створювати органи управління ВНЗ. Головою університету є ректор, який також керує академічним Сенатом (Senato Accademico) і Радою правління (Consiglio di Amministrazione). До складу Сенату входять представники академічного співтовариства, що займають позиції відповідно до їх статусу. Завдання Сенату полягає в здійсненні контролю за процесом навчання і науково-дослідної діяльності. Рада правління несе відповідальність за адміністрування і розподіл бюджету університету.

Після проголошення автономії університетів єдиним представником центральної влади в університеті є Головний секретар, що призначається міністерством освіти, університетів і науки. Його завдання полягає в здійсненні експертної оцінки якості освітніх програм університету та їх відповідності загальним державним стандартам.

Відправною точкою реформ у сфері освіти можна вважати прийняття в 1994 р. нового закону про фінансування інститутів вищої освіти, відповідно до якого відбувся перехід від централізованої системи державного кошторисного фінансування до системи одноразового фінансування (Lump Sum Budget System), заснованої на принципі цільового планування й використання бюджетних коштів. На сьогодні структура фінансування інститутів вищої освіти складається із коштів федерального бюджету і з безпосереднього бюджету університетів. У 2002 р. витрати держави на освіту (початкову, середню і вищу) становили 9,9% усіх державних витрат або 4,7% від ЗВП2, з яких менш 1% від ВВП припало на вищу освіту. У цей же період річні витрати держави на навчання одного студента ВНЗ становили 8331 дол., на додаткові потреби – 305 дол., включаючи харчування і транспорт. Ці дані відповідають показникам інших країн ОЕСР.

При цьому з 1995 по 2002 рр. Частка держави в загальних витратах на вищу освіту зменшилася, тоді як витрати недержавного сектора (недержавні фонди, приватні платежі) – збільшилися з 17 до 23%. Ця тенденція характерна виключно для сегмента вищої освіти. Початкова, середня і професійна освіта фінансуються в основному із засобів державного бюджету; витрати не-

державного сектора на довузівську підготовку становлять менше 5% усіх витрат на цей рівень освіти. Такі показники свідчать про вищий ступінь фінансової самостійності вузів порівняно з інститутами шкільної і професійної освіти.

Сьогодні італійські ВНЗ прагнуть залучати все більше зовнішніх інвестицій з недержавного сектора, використовуючи їх в комплексі із засобами державного бюджету. Основними джерелами додаткового фінансування інститутів вищої освіти (зокрема, університетів) виступають проектний і дослідницький види діяльності. Необхідно відзначити, що нова система розподілу бюджету не залишає науково-дослідному сектору інших альтернатив. Згідно з показниками 2002 р., держава не виділила ВНЗ коштів на розвиток науково-дослідних розробок (винятком є індивідуальні гранти, що надаються молодим ученим).

Проте зворотним боком зростання обсягу недержавного фінансування, зокрема в науково-дослідному секторі, є зростаюча залежність від зовнішніх інвесторів і відсутність у ВНЗ упевненості в стійкому розвитку.

Крім того, в університетах і вищих школах змінилися принципи найму професорсько-викладацького складу. На думку реформаторів, переважання “контрактників”, що працюють за договорами, над “кадровими” професорами й дослідниками позитивно впливає на загальну динаміку викладацької і дослідницької діяльності у ВНЗ, створюючи умови для активнішої взаємодії ВНЗ та зовнішніх інвесторів (бізнес-структур, фондів).

IV. Висновки

1. У нестабільному світі державне управління виступає стабілізаційною силою. Основною функцією управління системою вищої освіти залишається розвиток організаційних процесів.

2. Україн актуальним стає питання фінансування ВНЗ та їх більшої самостійності у використанні фінансів на розвиток матеріальної бази й наукової дослідницької діяльності.

3. Внаслідок трансформаційних процесів у галузі змінюються функції центрального й регіонального управління вищою освітою і контролю, а пряме втручання у функціонування вищої освіти має поступитися місцем гнучкості, дієвості рішень, експертним, інформаційним та іншим функціям. Функції конкретних органів державного управління вищою освітою мають бути чітко визначені з урахуванням нових тенденцій, що вплине на підвищення ефективності управління як по вертикалі, так і по горизонталі. Перехід до сучасної системи управління можна здійснити шляхом розроблення й поетапного впровадження альтернативних підходів до керування вищою освітою.

4. Слід урахувати особливості вже сформованої системи управління вищою

освітою в Україні. В Україні відмова від вітчизняної системи управління освітнім процесом і перехід до західноєвропейської в принципі неможливі. Необхідне зближення цих систем та їх інтеграція.

Література

1. Байденко В.И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы / В.И. Байденко. – 3-е изд. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, Российский новый университет, 2003. – 128 с.
2. Белова Л.О. Виховна система ВНЗ: питання теорії та практики / Л.О. Белова. – Х. : Вид-во НУА, 2004. – 264 с.
3. Вільш І. Кібернетично-системна парадигма як детермінанта суспільних і освітніх змін XXI століття / Іоланта Вільш // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Філософія освіти: зб. наук. праць, 1999. – Вип. 4. – С. 60–65.
4. Государственные стандарты высшего образования / [под ред. В.Н. Казакова]. – М. ; Донецк, 2004. – 150 с.
5. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта. – 2002. – 20–27 лютого. – С. 8–10.
6. Козлова Е.А. Некоторые проблемы информационного взаимодействия в вузе / Е.А. Козлова // Фундаменталізація вищої освіти – необхідна умова випуску конкурентоспроможних фахівців : матеріали міжнародної науково-методичної конференції, 11–13 квітня 2001 р. – Х. : НТУ “ХПІ”, 2001. – С. 193–196.
7. Кондратова Л. Проблеми вищої школи у світлі національної доктрини розвитку освіти України / Л. Кондратова // Вища освіта України. – 2003. – № 1. – С. 39–43.
8. Ніколаєнко С. Сучасна законодавча основа в системі майбутніх освітнього та наукових процесів в Україні і світі / С. Ніколаєнко // Вища школа. – 2003. – № 4–5. – С. 3–19.
9. Quality Procedures in European Higher Education. European Network for Quality Assurance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.enqa.net/texts/procedures.pdf.
10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.miur.it.

УДК 378

СУТНІСТЬ ТА МІСЦЕ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Медведєв І.А.

кандидат наук з державного управління
докторант Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України

Annotation

The article touches upon the problem essence and place university in Ukraine as social organization. The author proposes the ways of realization by this process. It is said about the changes in the Ukrainian society, which can lead the university system to the new level in the sphere of high education.

Анотація

Проаналізовано проблему реалізації державного управління університетом як соціальної та культурологічної організації. Запропоновано шляхи активізації відповідного процесу. Розглянуто напрями невідкладних змін в українському суспільстві, що дадуть змогу вивести на новий рівень університетську освіту.

Ключові слова

Ідея університету, державне управління освітою, активізація, реалізація, університетська система.

І. Вступ

Входження всього українського суспільства і галузі освіти у світовий інформаційний та освітній простір супроводжується не тіль-

ки кризою застарілих галузевих структур державного управління, а й актуалізацією ідеї університету як однієї з можливостей реалізації національної ідеї в Україні. Докорінні якісні зміни охоплюють:

- стратегічні напрями розвитку системи вищої освіти;
- розроблення ідеї університету як складової соціально орієнтованого сучасного суспільства;
- моделювання змістової складової збереження культурної спадщини українського народу через університет як інструмент реалізації державної освітньої та культурно-просвітницької політики.

Для сучасного етапу розвитку українського суспільства та університету як частини цього суспільства характерні такі суперечності:

- між метою освіти нації і завданням саме національної освіти, що полягає у невирішенні питання, яким чином університет здатний виконувати лігітимну функцію щодо знання як власне національний університет, а не як навчальний за-